

DOI: <https://doi.org/10.36719/2789-6919/31/32-36>

Jalə Qənbərova
Bakı Dövlət Universiteti
doktorant
qenberova.jale@mail.ru

TÜRKİYƏ CİNAYƏT HÜQUQUNDA İNSAN ORQAN VƏ TOXUMALARININ ALQI-SATQISI

Xülasə

Dünya ölkələri qanuni olmayan üsullarla həyata keçirilən, hüquqa zidd olan orqan transplantasiyalarının qarşısını almaq üçün daxili hüquq sistemlərində müxtəlif tədbirlər görmüşlər. Bütün bu tədbirlərin təməlinə var olan səbəblərdən biri qanunsuz yollarla həyata keçirilən orqan transplantasiyalarının səbəb olduğu insan hüquqlarının pozulmasının qarşısını almaq ikən, digər səbəb bütün dünyada önəmli problem olan orqan qıtlığı və bu qıtlığın səbəb olduğu orqan ticarəti cinayəti ilə təsirli şəkildə mübarizə aparmaqdır. Bu səbəbdən, əksər ölkələr hüquqa zidd olaraq edilən, eləcə də maddi gəlir əldə etmək məqsədilə donordan orqan götürülməsini təmin edilməsini cinayət hesab edərək, cəzalar müəyyənləşdirmişdir. Bu ölkələrdən biri də Türkiyə olub, Türk Cəza Qanununda bu əməli “orqan və toxuma ticarəti” adı altında sanksiyalaşdırmışdır.

Qeyd etmək lazımdır ki, Türk hüquq sistemində orqan və toxuma köçürülməsini tənzimləyən təməl qanun 1979-cu ildə qəbul edilən 2238 sayılı “Orqan və toxuma əldə edilməsi, saxlanması, peyvəndlənməsi və köçürülməsi haqqında” Qanundur. Bu Qanun canlı şəxslərdən və meyitdən orqan və toxumaların götürülməsinin şərtlərini tənzimləməklə bərabər, həmçinin Qanunun tələblərini pozan şəxslərə qarşı cəza tətbiq edilməsini də müəyyənləşdirir. Sözügedən Qanuna əsaslanaraq Türkiyə Səhiyyə Nazirliyi tərəfindən qəbul edilən “Orqan və Toxumaların Transplantasiyası Xidmətləri” Qaydaları transplantasiyanı həyata keçirəcək olan mərkəzlərlə, toxumalarla işləyəcək laboratoriyaların açılması, çalışması, eləcə də orqan və toxumaların köçürülməsi xidmətlərinin həyata keçirilməsi zamanı riayət edilməli olan üsul və qaydaları tənzimləyir. Türk Cəza Qanunun 91,92,93-cü maddələri isə insan orqan və toxumalarının qanunsuz transplantasiyasına, orqan və toxumaların ticarətinə dair məsuliyyəti və məsuliyyətdən azad etməni ehtiva edir. Məqalədə Türk Cəza Qanunun 91-ci maddəsində qeyd edilən əməllər ayrı-ayrılıqda təhlil edilməyə çalışılacaqdır.

Açar sözlər: *orqan və toxuma, orqan köçürülməsi, qanunsuz transplantasiya, orqan köçürülməsinə razılıq, orqan və toxuma ticarəti*

Jala Ganbarova
Baku State University
PhD student
qenberova.jale@mail.ru

Trafficking of human organs and tissues in criminal law of Turkey

Abstract

Countries around the world have taken various measures in their domestic legal systems to prevent illegal organ transplants. One of the reasons behind all these measures is to prevent human rights violations caused by illegal organ transplants, while the other reason is to effectively fight the worldwide problem of organ shortage and the crime of organ trafficking caused by this shortage. For this reason, most countries have defined punishments, considering it a crime to take organs from a donor, which is done against the law, as well as for the purpose of obtaining financial income. One of these countries is Turkey, which has sanctioned this act under the name of "trafficking of organs and tissues" in the Turkish Penal Code. Countries around the world have taken various measures in their domestic legal systems to prevent illegal organ transplants. One of the reasons behind all these measures is to prevent human rights violations caused by illegal organ

transplants, while the other reason is to effectively fight the worldwide problem of organ shortage and the crime of organ trafficking caused by this shortage. For this reason, most countries have defined punishments, considering it a crime to take organs from a donor, which is done against the law, as well as for the purpose of obtaining financial income. One of these countries is Turkey, which has sanctioned this act under the name of "trafficking of organs and tissues" in the Turkish Penal Code.

It should be noted that the basic law regulating organ and tissue transplantation in the Turkish legal system is the Law No. 2238 "On the Acquisition, Storage, Vaccination and Transplantation of Organs and Tissues" adopted in 1979. In addition to regulating the conditions for the removal of organs and tissues from living persons and corpses, this Law also defines penalties for those who violate the requirements of the Law. The "Organ and Tissue Transplantation Services" Regulations adopted by the Ministry of Health of Turkey on the basis of the mentioned Law regulate the methods and rules to be followed during the opening and operation of the laboratories that will work with the tissues and the centers that will perform the transplantation, as well as the implementation of the organ and tissue transplantation services. Articles 91, 92, and 93 of the Turkish Penal Code include liability and exemption from liability for illegal transplantation of human organs and tissues, trade in organs and tissues. In the article, the acts mentioned in Article 91 of the Turkish Criminal Law will be analyzed separately.

Keywords: *organ and tissue, organ transplantation, illegal transplantation, consent to organ transplantation, organ and tissue trade*

Giriş

2004-cü il tarixli 5237 sayılı Yeni Türk Cəza Qanununda orqan və toxuma ticarətinə görə təqsirkar şəxslərin cəzalandırılması məsələsi tənzimlənməyə qədər bu məsələ ilə bağlı qüvvədə olan müddəə "Orqan və toxumaların transplantasiyası haqqında" Qanunun 15-ci maddəsi idi. Həmin maddəyə görə; "Bu Qanuna zidd olaraq orqan və toxumaları alan, saxlayan, peyvəndləyən və köçürənlərlə onların alqı-satqısını edənlər, alqı-satqıya kömək edənlər və ya vasitəçilik edənlər əmələ görə daha ağır cəzaya zərurət olmadıqca iki ildən dörd ilə qədər azadlıqdan məhrum etmə və 50000 Türk Lirəsindən 100000 Türk lirəsinə qədər cərimə ödəməyə məhkum olunur (Ersan, 2006: 56). Maddənin məzmunundan göründüyü kimi qanuna zidd olaraq yaşayan bir şəxsdən orqan və toxumaları almaq, saxlamaq, köçürməklə meyitdən də orqan və toxumaların alınması eyni şəkildə cəzalandırıldı. Bu durum da hər iki halda əməllərin eyni ictimai təhlükəli olmadığı əsas gətirilərək haqlı olaraq tənqidlərə məruz qalırdı. Maddənin məzmununda "əmələ görə daha ağır cəzaya zərurət olmadıqca" dedikdə o nəzərdə tutulurdu ki, əməlin törədilməsi zamanı sağlamlığa qəsdən ağır zərər vurulacağı və ya şəxsin öləcəyi təqdirdə əməl Türk Cəza Qanununun 91-ci maddəsiylə deyil qəsdən sağlamlığa zərər vurma və qəsdən adam öldürməyə dair müvafiq maddələr ilə təsvif olunacaqdır (Nevzat, 2015: 114).

Həmçinin maddədə qeyd olunan "qanuna zidd olmaq" ifadəsi həm də razılıqla bağlı məsələləri ehtiva edirdi. Belə ki, Qanuna görə şəxsdən orqan və ya toxuma alınması üçün şəxsin keçərli razılığı olması lazımdır. Razılığın keçərli olmasının ünsürlərindən biri də aydınlatma, yəni məlumat verməkdir. Belə ki, həkim tərəfindən canlı donorun əvvəlcədən məlumatlandırılması lazımdır. Meyit donordan orqan və ya toxuma götürülməzdən öncə yaxınlarının razılığının alınması da Qanuna uyğunluğu ehtiva edir. Qanuna uyğun olmayan şəkildə, yəni qeyd edilən şərtlərə riayət edilmədikdə də təqsirkar şəxslərin cəzalandırılması sözügedən Qanunun 15-ci maddəsi ilə cəzalandırıldı ki, bu da əməllərə veriləcək cəzaların qeyri-mütənasib olduğu əsas gətirilərək tənqidlərə məruz qalmışdır (Nevzat, 2015: 114).

Burada insanın razılığı olmadan canlı bir insandan orqan və ya toxuma, həmçinin mərhumun vəsiyyəti olmadan və ya qohumlarının razılığı olmadan mərhumdan orqan və ya toxumanın çıxarılması da eyni şəkildə cəzalandırılarsa, böyük bir haqsızlıq olar. Bu da heç ədalətli olmaz. Ancaq yeni Türk Cəza Qanunu ilə birlikdə gətirilən tənzimləmədə, yuxarıda qeyd edilən əməllərə görə cəzalar ayrıldığından bu problem aradan qalxıb. 2004-cü ildə Türk Cəza Qanununun qüvvəyə minməsilə orqan və toxuma nəqlinə dair cəzalar Qanun ilə deyil, Türk Cəza Qanunun 91-ci maddəsi tətbiq olunmağa başlamışdır.

Türk Cəza Qanununun 91-ci maddəsi “orqan və toxuma ticarəti” başlığı altında beş fərqli əməli kriminallaşdırır. Bu əməllər 1-ci hissədə qeyd edilən “şəxslərdən etibarlı bir razılıq olmadan orqan və toxumaların götürülməsi”, 2-ci hissədə “ölüdən orqan və toxumaların götürülməsi”, 3-cü hissədə “orqan və toxuma ticarəti”, 5-ci hissədə “hüquqa zidd olaraq əldə edilmiş orqan və toxumaların saxlanması, köçürülməsi və peyvəndlənməsi” və 6-cı hissədə qeyd edilən “orqan və toxumaların təmin edilməsi məqsədilə elan və reklamların verilməsi və yayımlanması” cinayətidir (3). Göründüyü kimi, maddənin adında müayinə, müalicə və elmi məqsədlərlə orqan və ya toxumaların götürülməsinə aid heç bir ifadə yoxdur. Ancaq maddənin məzmununda orqan və toxuma ticarəti ilə yanaşı orqanların qanunsuz olaraq götürülməsi və mühafizəsi də cəzalandırılmaqdadır. Bu səbəbdən, maddənin başlığı ilə mətni arasında uyşmazlıq olduğundan tənqidlərə məruz qalmışdır (Doğan, 2008: 135).

Türk Cəza Qanunun 91.1-ci maddəsində qanuni razılıq olmadan insandan orqan götürən şəxsin beş ildən doqquz ilədək azadlıqdan məhrumetmə cəzası ilə cəzalandırılacağı, cinayətin obyektinin toxuma olacağı halda isə iki ildən beş ilə qədər azadlıqdan məhrumetmə cəzasına məhkum ediləcəyi qeyd edilmişdir. Maddədə öz əksini tapan “qanuni razılıq olmadan” ifadəsi həm razılıq olmadan, zorla orqan və toxumaların götürülməsini, həm də razılıq alınması üçün qanunda göstərilən tələblərə əməl etmədən orqan və toxumaların götürülməsini ifadə edir (Ersan, 2006: 316). Orqan və toxuma götürməyə yönəlmiş olan qanuni razılığın şərtləri “Orqan və toxuma götürülməsi, saxlanması, peyvəndlənməsi və nəqli haqqında” Qanunda öz əksini tapmışdır. Belə ki, Qanunun 6-cı maddəsinə əsasən, on səkkiz yaşını tamamlamış və tam fəaliyyət qabiliyyətli şəxsdən orqan və toxuma əldə etmək üçün donorun ən azı iki şahidin yanında, açıq, şüurlu və kənar təsirdən uzaq olaraq əvvəlcədən verilmiş yazılı və imzalı və ya ən azı iki şahid qarşısında şifahi olaraq bəyan edib imzaladığı sənədin bir həkim tərəfindən təsdiqlənməsi məcburidir. Qanunun 7-ci maddəsinə əsasən, orqan və toxuma götürəcək olan həkimlər donoru uyğun formada və ətraflı şəkildə orqan və toxumaların götürülməsi nəticəsində yarana biləcək təhlükələr, bunun tibbi, psixoloji, ailəvi və sosial nəticələri barədə məlumat vermək, həmçinin donorun resipiyentə verəcəyi faydalar haqqında donoru məlumatlandırmaq öhdəliyi daşıyır. Əqli və psixoloji durumu etibarilə özbaşına qərar vermək iqtidarında olmayan şəxslərin vermək istədikləri orqan və toxumaları həkim qəbul etməməlidir. Həmçinin, maddi və ya başqa mənfəət və ya insani hisslərlə bir araya sığmayan məqsədlərlə orqan və ya toxuma vermək istədikdə həkim həmin orqan və toxumaların götürülməsindən imtina etməlidir.

Həkimin məlumat vermə öhdəliyinin razılığın ilk şərti olduğu göz önünə gətirildikdə orqan və toxumaları götürən həkimin bu öhdəliyi yerinə yetirmədən orqan və toxumaları götürməsi qanuni razılığın olmadığına əsas verir və həmin həkimin 91.1-ci maddə ilə məsuliyyətə cəlb olunmasına əsas verir. Ayrıca, donorun mütləq şəkildə yaşamını sonlandıracaq, təhlükəyə salacaq, ya da özünə, ailəsinə, cəmiyyətə qarşısında yerinə yetirməli olduğu öhdəlikləri yerinə yetirə bilməyəcək vəziyyətə gətirməsinə razılıq qəbul edilməzdir. Bu halda da orqan və toxuma götürməsi bu maddənin təsiri altına düşəcəkdir.

Türk Cəza Qanununun 91.2-ci maddəsi qanuna zidd olaraq ölüdən orqan və ya toxuma alan şəxsin bir ilə qədər azadlıqdan məhrumetmə cəzası ilə cəzalandırıldığı qeyd edilir. Ölüdən orqan və ya toxuma götürülməsi cinayətinin hüquqi predmetini mərhumun yaxınlarının mərhumun bədən toxunulmazlığının pozulmaması sahəsində maraqlarıdır. Bu tənziqləmə ilə həyatını itirmiş olsa da, ölünün bədənindən tibbi məqsəd və zərurətlə sərbəst şəkildə istifadə edilə bilməyəcəyi və ölünün bədənini üzərində də qorunması zəruri olan bir hüquqi faydanın olduğu qəbul edilmişdir (Ersan, 2006: 317). Bu cinayətdən zərər çəkmiş şəxsin ölünün deyil, yaşayan şəxslərin olduğu nəzərə alınsa, zərərçəkmiş şəxs meyitdən orqan və toxumaların götürülməsinə razılıq verə biləcək şəxslərdir. Ölüdən orqan və toxumaların götürülməsi “Orqan və toxumaların transplantasiyası haqqında” Qanunun 14-cü maddəsində qeyd edilir. Orada göstərilir ki, şəxs sağlığında bədəninin tamamını və ya orqan və toxumalarını müayinə, müalicə və elmi məqsədlər üçün buraxdığını rəsmi və ya yazılı bir vəsiyyətlə bildirməmişsə, bu istəyini iki şahid qarşısında açıqlamamışsa, sırasıyla ölüm anında yanında olan əri (arvadı), tam fəaliyyət qabiliyyətli olan uşaqları, valideynləri və ya bacı-qardaşlarından brisinin, əgər onlar yoxdursa yanında olan hər hansı bir yaxının razılığı ilə ölüdən orqan və ya toxuma götürülə bilər (6).

Qanunda qeyd olunur ki, əgər əksini əks etdirən bir vəsiyyəət yoxdursa, kornea kimi meyit üzərində bir dəyişiklik yaratmayacaq toxumalar götürülə bilər. Həmçinin iradə muxtariyyəti nəzərə alınaraq Qanunda qeyd olunur ki, əgər ölü sağlığında ölümündən sonra özündən orqan və toxumalarının götürülməsinə narazı olduğunu bildirmişdirsə ondan orqan və toxuma götürülməsinə yol verilmir. Qəza və təbii fəlakət nəticəsində şəxsin ölümü baş verdikdə sağlığında donorluqdan yazılı şəkildə imtina etməyən və razılıq vermək üçün yanında Qanunda qeyd edilən şəxslərin olmaması halında meyitindən transplantasiya məqsədilə orqanların götürülməsinə yol verilir.

Türk Cəza Qanunun 91.3-cü maddəsi isə orqan və ya toxumaların ticarətini kriminallaşdırır. Orada qeyd edilir ki, orqan və ya toxuma satan, satın alan və ya satılmasına vasitəçilik edən şəxsin əməllərin 91.1-ci maddədə qeyd edilən cəzalarla cəzalandırılır. Organ ve Doku Nakli Kanunun 3-cü maddəsində maddi və ya başqa mənfəət qarşılığında orqan və toxumaların götürülməsi və satılması yol verilməzdir qeyd olunur.

91.4-cü maddədə qanuna uyğun razılıq olmadan canlıdan orqan və toxumaların götürülməsi, habelə orqan və toxumaların satılması, satın alınması və satılmasına vasitəçiliyin mütəşəkkil dəstə tərəfindən törədildiyi halda səkkiz ildən on beş ilə qədər azadlıqdan məhrum etmə cəzası və cərimə cəzasına məhkum olacağı qeyd edilmişdir.

91.5-ci maddə isə hüquqa zidd üsullarla əldə edilmiş orqan və toxumanı saxlayan, nəql edən, aşılamanı şəxsin iki ildən beş ilə qədər azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məruz qalacağı qeyd olunmuşdur. 91.5-ci maddədə qeyd olunan cinayətin hüquqi konusu insan bədəninin, orqan və toxumalarının ticarətinin qarşısının alınmasına yönəlmiş ictimai maraqdır. Bu əməli kriminallaşdırmaqla qanunverici orqan və toxuma ticarətinin təbliğat və reklam da daxil olmaqla bütün mərhələlərini qadağan etməyi qarşısına məqsəd qoymuş və ticari fəaliyyətin ən önəmli mərhələlərindən olan hüquqa zidd şəkildə əldə edilən orqan və toxumaları saxlamağı, nəql etməyi, aşılamağı cinayət saymışdır (Hafizoğulları, Özen, 112). Bu cinayətin subyektinin tibb peşəsinə mənsub olan şəxslərin olduğu hesab olunur. Çünki Qanunun 10-cu maddəsində qeyd olunur ki, orqan və toxumaların götürülməsi, daşınması, saxlanması, peyvəndlənməsi və nəqli ilə ölkə xaricindən təmin edilməsi Səhiyyə Nazirliyi tərəfindən səlahiyyət verilmiş zəruri personel və təminatla sahib şəxslər qurumlar tərəfindən edilir.

Hüquqa zidd olaraq orqan və toxuma əldə edən şəxsin bu orqan və toxumanı saxlaması, köçürməsi və peyvəndlənməsi halında, həm bu cinayətdən, həm də hüquqa zidd olaraq əldə edilmiş orqan və toxumanı saxlanması, köçürməsi və peyvəndlənməsinə görə məsuliyyəti yaranacaqdır.

Türk Cəza Qanununun 91.6-cı maddəsində bəlli bir mənfəət qarşılığında orqan və toxumaların təmin edilməsinə yönəlmiş olan elan və ya reklam verən və ya yayınlayan şəxsin bir ilə qədər azadlıqdan məhrum etmə cəzası ilə cəzalandırılacağı qeyd olunur. Həmçinin “Orqan və Toxumaların Transplantasiyası” Qanununun 4-cü maddəsində elmi, statistik və xəbər xarakterli məlumat yayımlamaq istisna olmaqla orqan və toxuma götürülməsinə və verilməsinə dair hər cür reklamın qadağan olduğu qeyd olunur. Bu cinayətin predmetini insan bədəninin, orqan və toxumalarının ticarətinin edilməsini motivasiya edən, həvəsləndirən davranışların qarşısının alınmasına yönəlmiş ictimai maraq təşkil edir. Qanunverici sözügedən maddəylə hər nə məqsədlə olur-olsun orqan və toxuma alqı-satqısını, ticarətini məhz elan və reklam mərhələsindəyərkən qarşısını almağı məqsəd qoyur (Ersan, 2006: 326). Ancaq nəzərə almaq lazımdır ki, bu Qanunla ehtiyacı olan kimsələrin bir mənfəət vəd etmədən, ictimaiyyətə orqan və toxumalara ehtiyacı olduğunu bildirməsinin qarşısı alınmır, sadəcə ticari reklamların yayılması qadağan edilir (Hakeri, 2015: 849). Müəyyən mənfəət, gəlir qarşılığında reklam vermə cinayətinin subyekti hər kəs ola bilər, reklamların yayılmasında subyekt məhz qanunvericiliyə uyğun olaraq reklam yayımına səlahiyyətli olan şəxslər ola bilər. Həmin Qanunun 91-ci maddəsinin 7-ci bəndində bu maddədə qeyd edilən əməllərin bir hüquqi şəxsin fəaliyyəti çərçivəsində törədiləcəyi təqdirdə hüquqi şəxslərə dair sözügedən Qanunun 60-cı maddəsində qeyd olunan hüquqi şəxs barəsində təhlükəsizlik tədbirləri görülür. Və “orqan və toxuma ticarəti” adlanan maddənin sonunda qanunsuz orqan və toxumaların transplantasiyası nəticəsində insan ölümü baş verdikdə törədilən əməlin qəsdən adam öldürmə kimi tövsiyə olunub, ona uyğun cəzalar tətbiq olunacağı qeyd olunmuşdur.

Türk Cəza Qanununun “zəruri müdafiə və son zərurət” adlandırılan 25.2-ci maddəsinin f

hissəsində qeyd olunur ki, bir şəxsin özünə və başqasına məxsus olan hüquqa yönəlmiş olub, qəsdən törədilməyən, başqa üsulla qorunmaq mümkün olmayan müəyyən ağır təhlükədən xilas olmaq və ya başqasını xilas etmək zərurəti ilə, təhlükənin xarakteri ilə istifadə olunan üsul və vasitənin arasında mütənasiblik gözlənilməklə törədilən əmələ görə təqsirkar məsuliyyət daşımır (Hafizoğulları, 2015: 154). Bu maddəyə əsaslanaraq həmin Qanunun 92-ci maddəsində orqan və ya toxumalarını satan şəxsin sosial və iqtisadi vəziyyəti nəzərə alınaraq, ona təyin ediləcək cəzanın azaldıla biləcəyi və ya cəzadan imtina edilə biləcəyi son zərurət vəziyyəti qeyd olunur. Lakin əməlin son zərurət vəziyyətində törədildiyini nəzərə alaraq, əməlin qanunsuz olması xarakterini aradan qaldırması üçün ortada mövcud bir təhlükə olmalı, sözügüdən təhlükə ağır və mütləq şəkildə mövcud olmalı, təhlükə şəxsin özünə və ya başqasına aid olan hüquqa yönəlməlidir. Ayrıca şəxsin bu təhlükədən qurtulmaq üçün transplantasiyadan başqa bir seçimi olmaması, şəxsin üçüncü şəxsə qarşı törətdiyi təhlükə ilə və zərurət vəziyyətindən faydalanmaq istədiyi əməl arasında mütənasiblik olmalıdır. Sözügedən maddə Türkiyə qanunvericiliyində qeyd olunan “maddi gəlir və başqa mənfəət qarşılığında orqan və toxumların alqı-satqısı qadağandır” müddəası ilə ziddiyyət yaratsa da, digər tərəfdən orqan və toxuma ticarətinin qurbanlarının yoxsul insanlar olduğunu nəzərə alaraq, bu maddə humnist xarakter daşıyır. Lakin bir tərəfdən də bu müddəa cəzanın çəkindirici və islahetmə məqsədilə bir araya sığmır. Üstəlik qanunun mətnində hansı vəziyyətin iqtisadi və sosial çətinliklər kimi qeyd olunduğunun göstərilməməsi də müvafiq müddəadan sui-istifadə hallarının artmasına və bu müddəanın hansı halda və kimə tətbiq edilməsini aydınlaşdırmaqda qeyri-müəyyənliklər yaradır.

Nəticə

Bundan başqa, Türkiyə Cəza Qanununun 36-cı maddəsində ehtiva olunan “kəonüllü imtina” kimi nəzərdən keçirilən və təqsirkar cinayətlə bağlı icra hərəkətlərini başa vurduqdan sonra əməlinin nəticələrinin baş verməsinə istəyərək əngəl olması halında o halda cəzalandırılır ki, icrası tamam olan əməl özü cinayət tərkibi yaratsın. Bu halda təqsirkar şəxs sadəcə yaranan cinayət tərkibinə görə məsuliyyətə cəlb olunur. Sadəcə müəyyən əməllərə nisbətə səmimi peşimanlıqla bağlı məsuliyyətdən azad etməyə yol verilir ki, bunlardan biri də orqan və toxumaların ticarəti cinayətidir. Buna uyğun olaraq, Türk Cəza Qanunun 93-cü maddəsində qeyd olunur ki, orqan və toxumalarını satan şəxs, səlahiyyətli orqanlar tərəfindən xəbər almadan əvvəl vəziyyəti müvafiq qurumlara məlumat verərək təqsirli şəxslərin tutulmasını, məsuliyyətə cəlb olunmasını asanlaşdırırsa həmin şəxs cəzadan azad edilir. Ayrıca səlahiyyətli orqanlar tərəfindən məlumat aldıqdan sonra orqan və toxumalarını satan kişi kəonüllü olaraq cinayətin aşkarlanmasına və təqsirli şəxslərin məsuliyyətə cəlb olunmasına köməklik və xidmət edərsə ona tətbiq olunan cəza yardımının xarakterindən aslı olaraq cəzanın dördə birindən yarısına qədər endirilir.

Ədəbiyyat

1. Ersan, Ş. (2006). Yeni Türk Cəza Məcəlləsinin Şərhi, Cild 1, İstanbul.
2. Nevzat, T. (2015). Cinayət Hüququ Ümumi Hissə, Fəsil 21. Ankara.
3. Türk Cəza Məcəlləsi <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf>
4. Doğan, S. (2008). “Orqan Transplantasiyası”, in. V. Türk-Alman Tibb Hüququ Simpoziumu, Tibbi Cinayət Hüququnun Aktual Problemləri (28 Fevral-1 Mart). Ankara.
5. Hakeri, H. (2015). Tibb Qanunu, No 10, Ankara.
6. “Orqan və bağırsaqların alınması, saxlanması, əmələ gəlməsi və ifrazı haqqında” Qanun <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2238.pdf>
7. Hafizoğulları, Z., Özen, M. (2014). Türk Cinayət Hüququnun Ümumi Müddəaları, Ankara: US-A Publishing.
8. Hafizoğulları, Z., Özen, M. (2015). Türk Cinayət Qanununun Xüsusi Müddəaları Şəxslərə Qarşı Cinayətlər, Fəsil 4, Ankara.